

במיטרה האמריקאית, שעיסוקו בקומניסטים אמריקאיים. רנקו עובר חוויה טראומטית, שי במהלכה הוא מציל את אירינה מרדיסה על-ידי רכבת המטרו הכוסקאי, ובין שניהם מתפתחת פרייט-אהבים מורוה.

רנקו ממשיך, למרות המפולת הנוצרת מסביבו, בחקירת הרצח, בעוד שקירוויל האמריקאי מחפש את רוצח אחיו, שהוא-אחד משלושת הנרצחים. בינתיים מצליח אנדרייב (שהוא כנדמותו הספרותי של האנתרופולוג של מיטרה מוסקבה גראסימוב) לשחזר בפלסטלינה את דיוקנה של האשה הנרצחת. רנקו חושף את תהליך ההברחה למערב, הנעשה דרך הגבול הפניני, שבו מבריחים אוסברון ובני חבורתו שירות משוחררות ובתוכן ציבילים חיים. בשונו למוסקבה הוא עוקב אחרי קצין הקג'ב, הגונב את הראש ששוחרר עבורו, ומביאו לראציה של התובע העירוני של מוסקבה. התעלומה מתבררת ברמותם של שישה צובלים סיביריים, שהורדמו והוברחו למערב. הצובלים המוכרעים מביאים את העימות בין רנקו ואוסברון לשיא, כאשר האמריקאי מנסה לשחרר את רנקו. רנקו מותר, כאשר אוסברון מציע לו עיסקת חליפין: הוא ימלט למערב בתמורה תשוחרר אירינה אסאנובה.

הזמן: ערב ה'ו במאי. באחת מבריכות האוניברסיטה עומד הגרמני באונמן להטביע את אירינה. אחרי עימות מתברר לרנקו כי הממונה עליו במישרה מכור. כדור אקרה פוגע ברנקו, בעוד שאירינה מחסלת את 'יאמסקוי'.

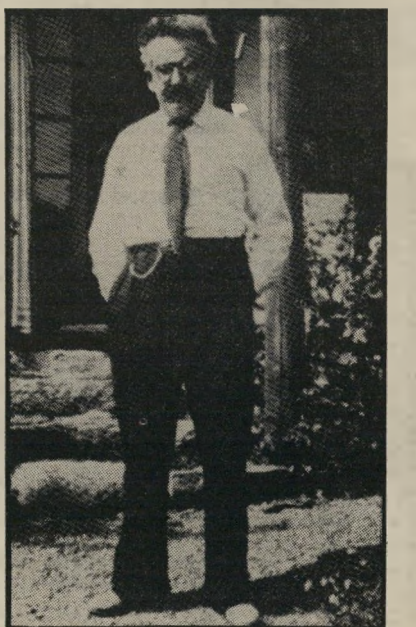
במשך ימים וחודשים עובר רנקו החלמה וחקירות אצל חוקרי הקג'ב, ובראשם פריבלורה. רק קרוב לשנה מאוחר יותר מוטס רנקו, שהוא בחזקת בוגד, ללנינגראד ושם נפרסת בפניו האמת שאותה חשף הסובייטים עשויים לאבד את המונופול שלהם על הצובלים. אוסברון עומד להקים בארצות-הברית חוות צובלים.

פארק גורקי הוא רומן בלשי מרתק, בעל ערכים ספרותיים מן המעלה הראשונה, ספר המצטרף ברמת איכותו, לסדרת סיפרי ג'ון להיקארד, כאשר העימות של רנקו אינה נופלת מזו של סמיילי. ספר מומלץ ביותר לקיץ זה. גם תרגומו של עמוס פארן קולה.

עיון

הארות

וולטר בנימין נולד בכרלין למישפחה יהודית אמידה בשנת 1892, והתאבד בעיירה בהרי הפירנאים ב-1940, כאשר ניסה לחצות את הגבול בין צרפת הכבושה בידי הנאצים לספרד. כאשר התאבד בנימין, היה מוכר רק למתירמעט. מעטים ידעו שהוא גדול מבקי הספרות בגרמניה במאה ה-20. מעטים עמדו על העומק הפילוסופי של השגותיו בתחומי הספרות, ההיסטוריה, הפילוסופיה של הלשון ותולדות האמנות. כתביו הידו של בנימין פורסמו אטאט כמשך עשרים שנה.

הוגה בנימין פאשיזם, אמנות, המונים

מי מריבה
לאה גולדברג
כחריס להוצאת
"נחר" מעוללות "ספריית הכותלים"

במוסף מיוחד שבו חגג היומון על המישמר מלאת 40 שנה להיווסדו, חגג גם המוסף לספרות על המישמר את היווסדו. בין השאר פירסמו עורכי המוסף פכסימיליות של שניים מתוך עמודי מוספם, בימי הראשית שלו. כאחד מהם מצוי באת קטנה נוסח עברי לשירו של המשורר סריריך הלדרלין מתצית החיים. בתרגומה של המשוררת לאה גולדברג. השיר, ששורתו הראשונה מתארת "אגסים צהובים", מופיע בנוסחה של גולדברג. באגסים בתומים". את הנוסח שינתה המשוררת מאוחר יותר (בספירה קולות רחוקים וקרובים) ל"בשלה אגסים צהובים". פירסום פכסימיליה זו, עם שירה של גולדברג, הלוקה במעט עיוורוד-צבעים שתוקן עם הזמן, לא הוסיף כבוד לעורכי המוסף.

משוררת-מתרגמת גולדברג כתום מול צהוב

מיכתב-למערכת נדיר פירסם הסופר פוצ'ו, במדור המיכתבים של הארץ. במיכתבו, שראה אור תחת הכותרת כחריס להוצאת "נחר", מספר פוצ'ו על הפתעה, כאשר קיבל בדואר המחאה מהוצאת נחר עבור ספריו שנמכרו בשבוע הספר העברי. פוצ'ו מוסיף וכותב במיכתבו, שמ"לים אחרים משלמים לסופרים בחצי שנה של איחור, בלא הצמדה ושאר צרות האינפלציה. אין זה סוד, שהמ"לים בישראל מנצלים את הכנסותיהם הזעומות של המחברים הישראלים, ומשלמים להם פעם עד פעמיים בשנה, תוך שחיקה קוחלת של הכנסות הסופרים משכר-הסופרים שלהם. אך זה כנראה מגיע לסופרים הישראלים ולאגודתם "מ-קצועית" אגודת-הסופרים. אילו היו הסופרים מתארגנים ושוכחים, מסרבים למסור כתב-יד למ"לים, ומסרבים לתרגם ספרים עבור המ"לים - במקום או כמאוחר היו המ"לים נכנעים להם (שהרי חלק ניכר מיספריהם מקור מסובסדים בדי גופים ציבוריים, ומעשירים את מאזני המ"לים בסכומים בלתי-מבוטלים). אבל, כפי שאמר משורר אחר: "לספרים הישראלים מגיעים המ"לים הישראלים?"

באתרנו פנו אלי כמה סופרים ומשוררים, שפירסמו ספריהם בהוצאת ספרית פועלים, ושאלו: מדוע איני מסקר את ספריהם? הסיבה שספרים האנים נסקרים בנמר של נייר היא אחת. בספרית פועלים יושבת פקידה העונה לשם ברובה, המקשה על מישלוח ספרים לביקורת, ומתנה את המישלוח בביקורת שתתפרסם עליהם. מאחר שמדור זה אינו מוכן לקבל תכתיבים למיניהם, נתבקשו ספרית פועלים ואותה ברובה, שלא לשגר לביקורת גם את הספרים הטובים של ספרית פועלים (ואלה מועטים בשנים האחרונות). והרי אין זה סוד, שספרית פועלים אינה עוד אותה הוצאת-ספרים, שפירסמה בשנות הארבעים החמישים את מיטב הסיפורת העברית והמתורגמת. ויותר מזה, בשנים האחרונות הפכה הוצאת ספרית פועלים לגירסה תקים של הוצאת אלף, הגובה ממחברים שלמונים עבור פירסום ספריהם. וזו הסיבה, שאחותה של ספרית פועלים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, הפכה להוצאת-הספרים המובילה של התנועה הקיבוצית. לבי לבי על אותם חברי הקיבוץ הארצי, המסבסדים את ספרית פועלים באשלייה, כי מדובר בספרית פועלים של פעם. אחד מידידי אף הציע לכנות את ספרית פועלים כשם חדש, ספרית פואלף. וגם הספרים שספרית פואלף מוציאה בעבור שלמונים, רצופים בשגיאות ושיבושים, המביאים את מייסדי ההוצאה להתהפך בקברם.

הפרולטאריציה של המין האנושי, והנוקקות של אנשים אלה ליצירת האמנות המשוכפל. בנימין מטיף לפתיחת אופקים חדשים של האמנויות למיניהן, עבור אותם המונים.

אולי כאן המקום גם לצטט מעט מסוף דבר של מסתור-סיפור, סוף דבר העשוי להתאים למציאות התרבותית של ישראל בראשית שנות השמונים, וכך כותב בנימין: "הפאשיזם מחפש דרכים לתת להמונים לבוא על ביטויים תוך-כדי שימזרם של יחסים אלה. מתחייב מכך שהפאשיזם יביא לידי אסתטיזציה של החיים הפוליטיים. לאינזום של ההמונים, שהוא כוסף את גורם בסולחיה-המנהיג, מקביל אינזום של מנגנון, שאותו הוא מעמיד לרשות ייצורם של ערכי פולחן. כל המאמצים להביא לידי אסתטיזציה של הפוליטיקה מכוונים ומגיעים לשיאם בנקודה אחת. נקודה זו היא המילחמה. המילחמה, היא בלבד מאפשרת להציב מטרה לתנועות המוניות בעלות מימדים מאוד גדולים..."

יצירת האמנות בעידן השיעטוק הטכני בוחן את התמורה החברתית של השיעטוק, תמורה המגייסת קהלים חדשים ליהנות מן האמנות. למרות שאיכותה של האמנות הופכת להיות מורכבת מהליכים טכניים חדשים. הבשורה לפי בנימין היא שיר-הלל לעוצמתו האמנותית של סרט הקולנוע, המגיע אל המסך ומשנה את טיבו של מעשה האמנות על פי ייחודו וחרפ-עמיותו. בנימין שר שיר-הלל לאותה טכנולוגיה, המציעה ררכים חדשות להצפת מעשה האמנות.

הכותרת יצירת האמנות בעידן השיעטוק הטכני, שהוא פרק אחד מתוך סיפור הידוע הארות. יצירת האמנות בעידן השיעטוק, שחובר ב-1936, כאשר בנימין גלה בפאריס, בוחן את התמורה שישנו התפיסות של האמנות במחצית השנייה של המאה ה-19, עם הופעת אמנות הצילום.

בנימין בוחן במסתו את המהפכה התרבותית, בשיכלול היכולת לשעתק יצירות אמנות, להופכן נחלת כלל גדול יותר מאשר את יצירות האמנות של העולם הישן. את ראשיתה של מהפכת השיעטוק ראה בנימין בהופעת התוך-העץ ודפוס-האבן, שהיו בכחינת מכשרים לאמנות הצילום.

יש ביצירת האמנות בעידן השיעטוק ניסוח ביקורתי ומרתק ביותר, של מה שהפך מאוחר יותר לאמנות הקולנוע. הערותיו של בנימין על אמנות הקולנוע, שנעשו רק בשלבים הראשונים של הסרט המדבר, הופכים את מסתור-סיפור זה לאחד מאבני-היסוד של הבנת העוצמה של הצולויד כיצירת אמנות.

בנימין בוחן את ההשלכות השונות של שחקני הקולנוע, העורכים הצגות עבור מיכשור, המשועתק ומעביר הצגות אלה לרבים. בנימין בוחן את אפקט האשליה של הקולנוע, ומצרף לו פירושים. בסדרה של דוגמות מבהיר בנימין את בחינתו לתהליך השיעטוק של היצירה האמנותית, תוך שהוא מוונן את השקפותיו לעמדות מרכסיסיות, אודות תהליך

השיעטוק הטכני, מן הראוי להמשיך ולפרסם את כתבי וולטר בנימין, את הארות, את מקורותיו של מחזה התנועה הגרמני את רחוב חד-סיטרי ושאר כתביו, המפרים בשנים האחרונות את היצירה בכל שטחי האמנות בארצות-הברית, בגרמניה ובשאר ארצות-המערב. דומה שאי-תרגום והפצת כתביו של בנימין בעברית, פוגמים בעוצמת היצירה האמנותית בארץ, בכל השטחים.

כתביעת

הספרות

מחוברת לחוברת הולך כתביעת למדע הספרות הספרות ומשפתר, כשהוא מגביר את האיוון, בין בחינה של יצירות עבריות ליצירות בעלות ערך עולמי.

החוברת האחרונה של הספרות* (31:32) מהווה הוכחה לכך, מאמר הפתיחה של תומאס א' סיביאק והרייט מארגוליס הצוהר של קפיטן נמו והחלונות של שרלוק הולמס, הוא ניסיון של מסע ניתוחי אל מרכיבי הדמויות השונים ביצירות ז'ול ורן ושל ארתור קונן-דויל. מחברי המאמר פועלים להמחשת התזה שלהם באמצעות של רישומים, שליוו את היצירות המנותחות בעת פירסומן הראשון, דבר שהוא בבחינת צירוף משובב נפש, לדיון ספרותי טהור, שהיה עשוי להיות משעמם. יעדו על כך ניסוחים כמו: "הולמס מושגמש גם הוא בחלון בבמסך-קולנוע, כשהוא מטיל את צל פלג-גופו העליון על הווילון למען הצופים שבחורף..."

תחת הכותרת לקראת תיאוריה של המרחב בסיפור בוחן גבריאל צורן היבטי נפח שונים של תורת הספרות. רשימה רבת עניין היא רשימת-מחקרם של שושנה בלום-קולקפה ורפאל ניר על מינה המבע של זיגיה בעיתון יומי. ניתוח השיח, רשימה שבה הם בוחנים מיבנים של ידיעה עיתונאית. גלוריה שינטוך ועוזיאל מאללי בוחנים את השיחה וערכיה בסיפור התנ"כי.

שרלוק הולמס חלון כמסך קולנוע

רשימה-מחקר המכניסים מימדים חדשים למדע הסיפורות, זו רשימתה של ז'אקלין לינדנפלד תבניות של תיקשורת בשוקים צרפתיים, רשימה שמדחסתם יוולד מקורם או מאוחר ממור ישראלים, שיעסוק בשוק מחנה-היהודי ותבניות התיקשורת שלו. לשון אותנטית, מסירת דיבור אותנטית: עברית יידיש מאת איתמר אבן-זוהר והנא שמורק, מפענחים כמה ממכלולי הבעיות של שתי השפות האחיות ואופני הפיתרון שלהן. בסופה של חוברת הספרות, בפרק ידיעות צרות, מוצגת תמונת מצב אקדמית על סימפוזיונים שונים בנושאי ביקורת וניתוח ספרים בנושאי הביקורת וניתוח הספרויות. לסיכום, כאן המקום להעיר, שבניגוד לבליל המילים המציף את מוספי הספרות של העיתונות היומית, הרי שהעיון בהספרות הוא בוגר, אקדמי, אחראי, ועשוי להעניק לחובבי ואהבי ספרות חסרי השכלה אקדמית, גירויים מרתקים.

* הספרות - עורך איתמר אבן-זוהר; הוצאת אוניברסיטת תל-אביב; 220 עמודים דו-טוריים (כריכה רכה).

מאת בן עומר